אם החבילה **בְּרְשׁוּת** – באחריות המוֹכֵר עד שתמכר, שקיבל עליו המוכר שאם תיאנס בדרך לא יצטרך הלוקח לשלם לו עליה, הרי **זה מוּתָּר**, שכל זמן שלא נמכרה החבילה אין כאן הלואה, אלא פיקדון, ורק לאחר שמכרה במקום היוקר הרי הוא לוה את המעות שקיבל תמורתה, ומשלם לו רק את מה שלוה. אבל אם החבילה **בִּרְשׁוּת** הלּוֹקֵחַ, שהוא חייב באחריותה שאם תיאנס יצטרך לשלם את כל שוייה, נמצא שיש כאן הלואה מיד כשקיבלה במקום הזול, וזה **אָסוּר** משום ריבית, שהרי משלם יותר ממה שלוה.

וכן **הַמּוֹלִיךְ פֵּרוֹת מִמָּקוֹם** שנמכרים הפירות בזול, **לְמָקוֹם** שנמכרים ביוקר, **וּמְצָאוֹ חֲבֵירוֹ** לפני שהוליך את הפירות **וְאָמַר לוֹ תֵּנֵם לִי** ואני אוכלם כאן, **וּבזמן פלוני שנהיה שנינו במקום היוקר אֲנִי אֶעֱלֶה לְךָ** את **הַפֵּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי בְּאוֹתוֹ מָקוֹם**, ולא תפסיד כלום. דינו, **שֶׁאִם** אכן **יֵשׁ לוֹ פֵּרוֹת בְּאוֹתוֹ מָקוֹם** הרי זה **מוּתָּר**, שמיד כשהוא מקבל את הפירות כאן, זוכה המוכר בפירות שיש לו באותו מקום, והרי זה כחליפין ולא כהלואה, ואין שייך בזה איסור ריבית. **וְאִם לָאו** – שאין לו פירות באותו מקום, אלא כשיבוא לשם יקנה שם פירות ויתן למלוה, הרי זה **אָסוּר** שהרי זו הלואה, ומשלם לו פירות במקום שהם יקרים על פירות שלוה במקום שהם זולים בשבר המתנתו, ויש בזה משום ריבית.

וְהַחָתָּרִין [–בעלי החמורים] המשתכרים מכך שמובילים תבואה ממקום הזול ומוכרים אותה במקום היוקר, **מַעֲלִים בְּמָקוֹם הַיּוֹקֶר** – מותר להם לקבל מעות מבעלי בתים עשירים במקום היוקר, ולהשתמש במעות אלו זמן מה, על מנת לשלם להם לאחר זמן, תבואה **בְּמָקוֹם הַזּוֹל** – לפי השער שנמכרת התבואה במקום הזול, **וְאֵינָן חוֹשְׁשִׁין** משום איסור ריבית, שהרי הם קונים את התבואה במקום הזול עבור המלוים, ומביאים להם אותה לעירם, וכיון שבמקום הזול שוה התבואה כפי דמי ההלואה אין כאן ריבית.

שואלת הגמרא: **מַאי טַעֲמָא** אין בכך משום ריבית, הרי מה שהחמרים טורחים עבור המלוים וקונים להם פירות במקום הזול ומביאים אותה לעירם, הוא בשכר ההלואה והרי זו ריבית. מתרצת הגמרא: **רַב פָּפָּא אָמַר**, מה שהם טורחים עבורם אינו בשכר המתנת הזמן, אלא משום **דְּנִיחָא לְהוּ** לחמרים להיות שלידים של העשירים ולקנות עבורם במעותיהם של העשירים, משום **דְּעל** ידי מעות אלו הם ניכרים כסוחרים גדולים, **וּמְנַלּוּ לְהוּ תַּרְעָא** – ובעלי הבתים של מקום הזול נותנים להם בהקפה והם מרוויחים מכך. **רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא אָמַר** מה שטורחים עבור המלוים הוא מפני **שְׁנִיחָא לְהוּ** דְּעל ידי זה מוכרי התבואה במקום הזול **מְוַלֵּי גַּבַּיְיהוּ** – מוכרים להם יותר בזול, כדי שירויחו מעט, שהרי בתבואה שהם קונים עבור המלוים אינם משתכרים כלל.

שואלת הגמרא: **מַאי בֵּינַיְיהוּ** – מה החילוק להלכה בין שני הטעמים. מפרשת הגמרא: **אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ תַּגְרָא חַדְתָּא** – סוחר חדש, שטעמו של רב פפא שייך גם אצלו, שהרי אם יהיו לו הרבה מעות של העשירים, יהיה ניכר על ידי זה כסוחר גדול וימכרו לו בהקפה, אבל טעמו של רב אחא אינו שייך אצלו, שכיון שהוא סוחר חדש, לא יאמינו לו במה שאומר שאינו מרויח בסחורה זו.

מספרת הגמרא: **בְּסוּרָא, אִזְלֵי אַרְבָּעָה אַרְבָּעָה** – היה מחיר התבואה ארבע סאים בזוז, **וּבְכַפְּרֵי** [שם עיר בבבל] **אָזְלָן שִׁיתָּא שִׁיתָּא** – היה מחיר התבואה שש סאים בזוז, **יָהִיב רַב** זוּזֵי **לְחַמָּרֵי** – נתן רב מעות לחמרים שיקנו עבורו תבואה בעיר כפרי, ויביאו לו לסורא, **וְקָבִיל עֲלֵיהּ אוּנְפָּא דְּאוֹרְחָא** – וקיבל עליו רב אחריות שאם תיאנס התבואה בדרך יפסיד רב, **וְשָׁקִיל מֵינַיְיהוּ חֲמִשָּׁה** – ונטל מהם חמשה סאים עבור כל זוז, שהוא יותר ממחירם בסורא, ופחות ממחירם בכפרי, כדי שגם החמרים ירויחו מהבאת הסחורה. מקשה הגמרא: מדוע נטל רק חמשה, **וְנִשְׁקוֹל שִׁיתָּא** – שיטול ששה סאים, שהרי שנינו בברייתא שמותר לפסוק עם החמרים על מנת שיתנו במקום היוקר כבמקום הזול. מתרצת הגמרא: **אָדָם חָשׁוּב שָׁאנֵי** שהוא צריך להחמיר על עצמו אף בדברים המותרים כדי שלא ילמדו ממנו להקל אף בדברים האסורים.

בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אַסִּי מֵרַבִּי יוֹחָנָן, מַהוּ לַעֲשׂוֹת בְּגִרוּטָאוֹת [–שברי מתכות] **כֵּן**, האם ההיתר להלוות לחמרים מעות על מנת שיתנו להם סחורה כפי שער מקום הזול, הוא דווקא בתבואה, שכיון שהיא מצויה בכל זמן, יש לחמרים רווח מכך, שעל ידי זה ימכרו להם בהקפה או שיוזילו להם, אבל בסחורה אחרת שאינה מצויה, אסור לעשות כן מפני שבכל פעם קונים אצל אחרים סחורה אחרת, ואין שייך טעם זה, או שמא אין חילוק בזה ומותר בכל אופן. **אָמַר לֵיהּ** רבי יוחנן, **בִּיקֵּשׁ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן** בְּסחורה של **כְּלֵי פִשְׁתָּן, וְלֹא הִנִּיחוֹ רַבִּי** [–רבי יהודה הנשיא] לעשות כן מפני שלא התירו אלא בתבואה. **אִיכָּא דְּאָמְרֵי** שהמעשה היה להיפך **שִׁבִּיקֵּשׁ רַבִּי לַעֲשׂוֹת** בְּסחורה של **גִּרוּטָאוֹת** [–שברי מתכות] **כֵּן, וְלֹא הִנִּיחוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי** מפני שלא התירו אלא בתבואה.

פַּרְדֵּיסָא – בעיסקא של קניית היין מן הכרם, נחלקו האמוראים אם בשעה שעדיין לא הבשילו הענבים, אלא הם בוסר או סמדר, מותר לקנות את כל היין שיֵצא מכרם זה בשנה זו במחיר זול, או לא. **רַב אָמַר וּשְׁמוּאֵל שָׁרֵי** – התיר. מפרשת הגמרא: **רַב אָמַר, דְּיָן דִּלְקַמֵּיהּ שַׁוְיָא טָפֵי** – שלאחר זמן כשיהיה היין גמור יהיה שוה הרבה יותר, אם כן מה שהוא מוכר לו עתה בזול הוא מפני שהוא מקדים לו את המעות **וּמִיתְחֵזֵי** – נראה **כְּאִלּוּ נָטַר לֵיהּ** – כשכר המתנת מעות, שהוא כאילו הלוה למוכר מעות, ואחר כך פורע יין ששוה הרבה יותר מן המעות בשכר ההלואה. **וּשְׁמוּאֵל שָׁרֵי, דְּיָן דְּהָוֵי בֵּיהּ תְּיוּהָא** – שכיון שפעמים יש קלקול בכרם על ידי גשמים או ברד וכדומה, ובאופן זה יפסיד הלוקח לגמרי, אם כן **לֹא מֵיחֲזֵי כְּאִלּוּ נָטַר לֵיהּ**, אלא שהוא מוכר לו בזול מפני שהוא מקבל על עצמו גם אפשרות של הפסד.

אָמַר רַב שִׁימִי בַּר חִיָּיא, וּמוֹדֵי רַב שאם דרך המקום לבצור את כרמיהם **בְּתוֹרֵי** – בשוורים המוליכים עגלה בין שורות הכרמים, והלוקח הוא זה שבוצר את הכרם, שכיון **דְּנָפֵישׁ פְּסֵידַיְיהוּ** – שהפסדם רב, שהשוורים נתקלים בקלחי שרשים היוצאים מן הקרקע, ומתקלקלים רגליהם, מה שמוכר בזול הוא משום שהלוקח מקבל על עצמו את הפסד השוורים.

אָמַר לְהוּ שְׁמוּאֵל לְחַנְהוּ דְּשַׁבָּשֵׁי שַׁבָּשָׁא – לאותם בעלי בתים המלוים את התבואה לאריסים כדי שיזרעו אותה, על מנת שלאחר הקציר יחזירו להם תבואה חדשה תמורתה, **הַפּוֹכוּ בְּאַרְעָא** – סייעו לאריסים בחרישת הקרקע, **כִּי הֵיכִי דְּקָנֵי לְכוּ גּוּפָא דְּאַרְעָא** – כדי שעל ידי זה תיקנו מן האריס חלק מן הזכות שיש לו בגוף הקרקע, ונמצא שאין כאן הלואה כלל, אלא שהאריס יצטרך לתת לבעל הבית בשעת הגורן יותר מחלקו מחמת הזכות שקנה ממנו בקרקע, **וְאִי לֹא** תעשו כן, נמצא **דַּהֲוָיָא לְכוּ כְּהַלְוָאָה, וְאָסוּר** מדרבנן משום הלואת סאה בסאה.

אָמַר לְהוּ רָבָא לְחַנָּהוּ דִּמְנַטְּרֵי בָּאנֵי – לאותם השומרים על שדות התבואה עד הקציר, שהיו בעלי השדות דוחים להם את התשלום עד גמר מירוח הגורן, ובשכר המתנה זו היו נותנים להם תוספת של שכרם במתנה. **פּוּקוּ חֲפוֹכוּ בְּבֵי דָּרֵי** – צאו והפכו את התבואה בבית הגרנות, כלומר סייעו מעט ביד בעלי השדות בדישת התבואה או בהולכתה לגורן, ונמצא שעדיין לא סיימתם את עבודתכם עד גמר מירוח הגורן, **כִּי הֵיכִי דְּלֹא תִּשְׁתַּלַּם שְׂכִירוּת דִּידְכוּ עַד הַהִיא שַׁעֲתָא** – כדי שלא יגיע זמן הפירעון של השכירות עד אותה שעה של אחר הגורן, **דְּשְׂכִירוּת אֵינָהּ מִשְׁתַּלֶּמֶת אֶלָּא בְּסוֹף** – שמן הדין אין חיוב על השוכר לשלם עד סוף זמן השכירות, וכיון שעדיין לא הגיע זמן תשלום שכרכם אין כאן המתנת זמן, **וְאם** כן מה שהם נותנים לכם תוספת אינו בשכר המתנת המעות אלא **דַּהֲיָא שַׁעֲתָא אוֹזוּלֵי דְּקָא מוֹזְלֵי נַגָּרֵיכוּ** – באותה שעה נותנים לכם מתנה בעלמא.

אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנָן לְרָבָא, קָא אָכִיל מַר רִבִּית – הרב אוכל ריבית, כלומר נראה לנו שאתה נוטל ריבית, **דְּכוּלֵּי עָלְמָא שָׁקְלֵי אַרְבָּעָה וּמְסַלְּקֵי לַאֲרִיסָא בְּנִיסָן** – שהרי כל המחכירים שדותיהם לאריסים,

המשך בעמוד ל

נוטלים מהם תמורת החכירות ארבעה כורים של תבואה לשנה,
וכופים את האריס לקצור את התבואה [ולתת להם את חלקם]
ולהסתלק מן השדה בחודש ניסן, וּמַר נָטַר לְהוּ עַד אַיָּיר וְשָׁקִיל
שֵׁיתָא – אתה ממתין ואינך כופה את האריס לקצור עד איירּ, אולם
אתה נוטל תמורת חכירות השדה ששה כורים, ואם כן נראה שמה
שאתה נוטל יותר משאר המחכירים הוא בשכר המתנת החכירות
עד איירּ, והוא ריבית. אֲמַר לְהוּ רבא, אין כאן ריבית, דְּאִתְּתוּן קָא
עָבְדִיתוּן שָׁלֹא כַּדִּין – אתם המסלקים את האריס בניסן עושים שלא

כדין, שהרי אַרְעָא לְאָרֵיס מְשַׁתַּעְבַּד – הקרקע משועבדת לאריס
וזכותו להשאיר את תבואתו בקרקע עד שתתבשל כל צרכה, וְאִי
אִתּוּן מְסַלְּקִיתוּ לְהוּ בְּנִיסָן שאז עדיין לא התבשלה התבואה כל
צרכה, מַפְסִידִיתוּ לְהוּ בְּכָמָּה – אתם מפסידים לו הרבה תבואה.
וְאֲנָא נָטְרָנָא לְהוּ עַד אַיָּיר שאז מתבשלת התבואה כל צרכה,
וּמַרְוַוחְנָא לְהוּ בְּכָמָּה – ונמצא שהאריסים מרויחים הרבה, שיש
להם יותר תבואה, וכיון שהם מרויחים יותר בשדה שלי לכך מחיר
החכירות בשדה שלי הוא גבוה יותר ואין זה בשכר ההמתנה כלל.

רַב מָרִי בַּר רָחֵל מַשְׁכֵּן לֵיהּ הַהוּא נָבְרֵי בֵּיתָא – רב מרי בר רחל הלוה מעות לנכרי, ונתן לו הנכרי בית כמשכון, ורב מרי דר בבית עד שישלם לו הנכרי את חובו, ואחר כך הָדַר זַבְנֵהּ לְרָבָא – חזר הנכרי ומכר את הבית לרבא, בלא ששילם לרב מרי את חובו, וכיון שהבית עדיין ממושכן לרב מרי, המשיך לדור בבית. נָטַר תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא – המתין רב מרי שנה שלימה, ולאחריה שָׁקַל אֲגַר בֵּיתָא – נטל את שכר הדירה עבור השנה הבאה וַאֲמַטֵי לֵיהּ לְרָבָא – והביאו לרבא כתשלום עבור מה שהוא ממשיך לדור בבית שהוא עתה של רבא, וְאָמַר לֵיהּ לרבא, הַאי דְּלָא אֲמַטַאי לְמַר אֲגַר בֵּיתָא עָד הָאִידָּנָא – מה שלא הבאתי לך את שכר הדירה עד עתה, ודרתי בו בשנה הראשונה בלא תשלום ולא חששתי לאיסור גזל, משום דְּסָתָם מַשְׁכַּנְתָּא שַׁתָּא – שסתם משכון של בית או שדה הוא לשנה, ונמצא שאף אִי בָּעֵי נָבְרֵי לְסַלּוֹקֵי – אם היה הנכרי רוצה לסלקני מן הבית על ידי תשלום החוב לֹא הָוֶה מָצֵי מְסַלֵּיק לִי – לא היה רשאי לסלקני, והרי זה כאילו כבר קניתי ממנו את זכות ההשתמשות בבית לשנה, ולפיכך אינני צריך לשלם שכירות על שנה זו, אבל הַשְׁתָּא – לאחר שכלתה השנה, כיון שזכותו של הנכרי לסלק אותי מן הבית על ידי תשלום החוב, יש בידו כח למכור את הבית, וכיון שעתה הוא ביתך, ובדיני ישראל רשאי בעל הבית לסלק את המלוה מן הבית בכל זמן שירצה אף בלא תשלום החוב, אם כן זכות ההשתמשות בבית היא שלך, וּלְשָׁקוֹל מַר אֲגַר בֵּיתָא – טול את שכר הדירה.

אָמַר לֵיהּ רבא לרב מרי, אִי הָוֶה יָדַעְנָא דַּהֲוָה מְמוּשְׁכָּן לֵיהּ לְמַר לֹא הָוֶה זָבִינְנָא לֵיהּ – אם הייתי יודע שהבית ממושכן לך לא הייתי קונה אותו מן הנכרי כדי שלא תפסיד את זכותך בבית, ואף הַשְׁתָּא שכבר קניתי את הבית, מכל מקום כְּדִינֵיהֶם עֲבְדִינַן לָךְ – אנהג עמך כפי הנהוג בדיני הנכרים, שכָּל אֵימַת דְּלָא מְסַלְּקֵי בְּזוּזֵי לֹא שָׁקְלִי אֲגַר בֵּיתָא – כל זמן שאינם משלמים את החוב אינם נוטלים שכר דירה עבור מה שהמלוה דר בבית הממושכן, אף אני איני עדיף ממי שבאתי מכותו, ולפיכך אף אֲנָא נַמִּי לֹא שָׁקִילְנָא מִינָּךְ אֲגַר בֵּיתָא עַד דְּמַסַּלְקְנָא לָךְ בְּזוּזֵי – לא אטול ממך את שכר הדירה, עד שאכוף את הנכרי לשלם לך את חובו.

אָמַר לֵיהּ רָבָא מִדְּרַבָּנַן לְרַב אַשִׁי, חֲזֵי מַר – ראה אדוני, רַבָּנַן דְּקָא אָכְלֵי רִבְּיָתָא – יש מן החכמים שאוכלים ריבית, דְּיָהֲבֵי זוּזֵי אַחֲמָרָא בְּתַשְׁעֵי וּמַכְחֵי לָהּ בְּטֵבֶת – שהם נותנים מעות לעושי היין בתשרי קודם שיצא השער, אך אינם נוטלים את היין מיד כיון שהם חוששים שהוא יחמיץ, ובטבת הם בוחרים לעצמם את היין הטוב, ונמצא שמחמת שהקדימו את המעות קיבל עליו המוכר אחריות, והם נוטלים יין טוב. אָמַר לֵיהּ רב אשי, אין בכך כל איסור, משום שאֵינָהוּ נַמֵּי אַחֲמָרָא קָא יָהֲבֵי, אַחֲלָא לֹא קָא יָהֲבֵי – אף הם בשעה שנתנו את המעות לא נתנו אלא על יין ולא על חומץ, וּמַעֲיְקָרָא – בתחילה תשרי כששילמו על היין כבר היה החבית דְּאַחֲמָרָא חַמְרָא וּדְאַחְלָא חַלָּא, כלומר מה שהוא יין טוב מתחילתו אינו מחמיץ אף לאחר זמן, ומה שהחמיץ עד חודש טבת, כבר היה קלקולו בתוכו בחודש תשרי אלא שלא היה ניכר, וכיון שהם שילמו על יין טוב, עליהם לקבל בטבת יין טוב, ואין כאן אחריות שקיבל המוכר עליו, אלא בְּהֵהִיא שַׁעְתָּא הוּא דְּקָמְחֲרֵי – בשעת נטילת היין הם בוחרים ומבררים מהו היין שקנו מתחילה.

מספרת הגמרא: רָבִינָא הָוָה יָהִיב זוּזֵי לִבְנֵי אַקְרָא דְּשַׁנְּווֹתָא – רבינא היה נותן לתת מעות לאנשים שדרו במחוז שליד הנהר 'שנוותא' לפני הבציר, על מנת שיתנו לו יין לאחר הבציר כפי השער שיצא באותה שעה, וּבשעה שבא לקבל את היין שָׁפְכֵי לֵיהּ טָפֵי כּוּפֵּיתָא [סל] – שפכו לו המוכרים ונתנו לו מדעתם מדה אחת יותר ממה שהיו צריכים לתת לו. אָתָא רבינא לְקַמֵּיהּ דְּרַב אַשִׁי וְאָמַר לֵיהּ, מִי שָׁרֵי – האם מותר לי ליטול את התוספת שהם נותנים לי או שיש בכך משום ריבית, שמחמת הקדמת המעות הם נותנים לי תוספת. אָמַר לֵיהּ רב אשי, אֵין – מותר לך ליטלו, שכיון שלא קצצת עמם על כך מתחילה, ואף הם אינן מזכירים שהתוספת היא בשכר מעותיך שהיו בטלות אצלם, נמצא שאין כאן ריבית, אלא אַחֹולֵי הוּא דְּקָא מָחֲלֵי נַפְשֵׁהּ, הם נותנים לך את התוספת בתורת מחילה ומתנה בעלמא, ואין בזה איסור.

אָמַר לֵיהּ רבינא לרב אשי, האם יש לי לחשוש שמא היין שברשותם גזול הוא, דִּלְמָא אַרְעָא לַאו דִּידְהוּ הֵיא – שהקרקע [–הכרם] אינו שלהם, אלא שבעליה הניחוה וברחו, מפני שלא רצו לשלם את מס הקרקעות המוטל עליה, ואנשים אלו פורעים את המס תמורתה ונוטלים את הכרם לעצמם, ונמצא שהענבים שהם בוצרים הם גזל, ואסור לי לקנות מהם יין. אָמַר לֵיהּ רב אשי, אין בזה איסור גזל, מפני שעל פי דין המלכות אַרְעָא לְמַטְמְכָא מְשַׁעְבְּדָא – הקרקע משועבדת לתשלום המס, וּמַלְכָּא אָמַר מָאן דְּיָהִיב מַטְמְכָא לֵיכּוֹל אַרְעָא – וחוק המלך הוא שמי שמשלם את המס זכותו לאכול את פירות הקרקע, וכיון שדינא דמלכותא דינא, אין כאן גזל.

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא, חֲזֵי מַר – ראה אדוני, הָנֵי רַבָּנַן דְּיָהֲבֵי זוּזֵי אַבַּרְנָא דְּאִינְשֵׁי – את אותם החכמים שמשלמים מעות עבור מס הגולגולת שאנשים חייבים, וּתמורת זאת מְשַׁעְבְּדֵי בָּהוּ טָפֵי – הם משתעבדים באותם האנשים ששילמו עבורם את המס, ודורשים מהם לעבוד עבורם יותר משווי המס ששילמו. אָמַר לֵיהּ רבא לרב פפא, טוב ששאלת אותי שאלה זו, כִּי הַשְׁתָּא אֵיכּוּ שְׁכִיבָא – אם הייתי מת עתה, לֹא אָמְרִי לְכוּ הָא מִילְתָא – לא הייתי אומר לכם דבר זה, דְּהָכִי אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, מוֹחֲרְקֵיהוּ דְּהָנֵי – חותם העבדות שלהם, בְּטַפְּסָא דְּמַלְכָּא מָנָח – בארגז של המלך מונח, כלומר שמדין המלכות הכל נחשבים כעבדים למלך, ולפיכך הם חייבים במס הגולגולת, וּמַלְכָּא אָמַר מַאן דְּלָא יָהִיב כַּרְגָּא לְשַׁתַּעֲבֵיד לְמַאן דְּיָהִיב כַּרְגָּא – והמלך אמר שמי שלא משלם את המס המוטל עליו, משתעבד למי ששילם עבורו את המס, נמצא שאכן על פי דינא דמלכותא נחשבים אנשים אלו כעבדיהם של מי ששילם עבורם את המס, ובדין הם משתעבדים בהם.

רַב סְעוֹרָם אֲחוּהּ דְּרַבָּה – אחיו של רבא, הָוָה תָּקִיף אִינְשֵׁי דְּלָא מְעַלּוּ – היה תופס בכח אנשים שאינם הגונים, וּמְעַיֵּיל לְהוּ בְּגוֹ הַהֲרָקָא דְּרַבָּה – ומכניסם למרכבתו של רבא, בכדי שיובילו את המרכבה. אָמַר לֵיהּ רָבָא לרב סעורם, שַׁפִּיר קָא עָבְדַתְּ – היטב אתה עושה, שכן מותר להשתעבד באנשים שאינם נוהגים כשורה, דְּתָנְיָא בברייתא, אם רָאִיתָ את חבירך שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג כַּשּׁוּרָה, מַנַּיִן שֶׁאַתָּה רַשַּׁאי לְהִשְׁתַּעְבֵּד בּוֹ, תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא כה מו) לענין עבדים כנענים לְעוֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ', ונסמך לו באותו פסוק 'וּבְאַחֵיכֶם' וגו', ויש לדרוש שגם באחיכם אתם רשאים לעבוד, יָכוֹל אֲפִילּוּ אם נוֹהֵג כַּשּׁוּרָה רשאי אתה להשתעבד בו, תַּלְמוּד לוֹמַר וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו וְגוֹ' לא תִרְדֶּה בּוֹ בְּפָרֶךְ', הרי שאין לעבוד בישראל בפרך, וליישב את הסתירה בפסוק בין הדרשה לפשוטו של מקרא, צריך לומר שאם הוא הגון אסור להשתעבד בו, אך אם אינו הגון מותר להשתעבד בו.

אָמַר רַב חָמָא, הַאי מַאן דְּיָהִיב זוּזֵי לְחַבְרֵיהּ ושלח אותו לְמֵיזְבַּן לֵיהּ חַמְרָא – לקנות עבורו יין בשעת הבציר שאז המחיר זול, וּפָשַׁע השליח וְלֹא זָבַן לֵיהּ – ולא קנה לו יין כלל, מְשַׁלֵּם לֵיהּ – צריך השליח לשלם למשלח ולתת לו יין כְּדְקָא אָזִיל אַפַּרְוותָא דְּזוֹלְשָׁפָט – כפי שהיה יכול לקנות במעות שנתן לו בנמל של 'זולשפט' [שם מקום] ששם נמכר היין בזול בשעת הבציר.

אָמַר אֲמֵימַר, אַמְרִיתָהּ לִשְׁמַעְתָּא – אמרתי שמועה זו קַמֵּיהּ דְּרַב זְבִיד מַנְהַרְדְּעָא, שרב חמא חייב את השליח לשלם למשלח כפי שהיה יכול לקנות בשעת הזול, אָמַר רב זביד, כִּי קָאָמַר רַב חָמָא שצריך לשלם כך, הָנֵי מִילֵּי בְּשולח את חבירו לקנות יַיִן סְתָם, אֲבָל בְּשלח אותו לקנות יַיִן זֶה, כלומר יין מסויים, לֹא – אין השליח חייב לשלם למשלח כפי שהיה יכול לקנות בשעת הזול, מפני שאין זה ברור שהפסידו בכך, דִּמְי יֵימַר דְּמְזַבְּנֵי לֵיהּ נִיהֲלֵיהּ – מי אמר שהיו המוכרים מסכימים למכור לו את היין הזה.

רַב אַשִׁי חלק על רב חמא וְאָמַר, אֲפִילּוּ אם שלח את השליח לקנות יַיִן סְתָם, נַמִּי לֹא חייב השליח לשלם כפי מחיר היין בשעת הזול. מפרשת הגמרא: מַאי טַעְמָא, משום שאף אם התנה עמו כן

המשך בעמוד מ

בפירוש, **אִסְמַכְתָּא הִיא**, שודאי אם היה יודע שלבסוף לא יקנה את
היין לא היה מתחייב בכך, ומה שהתחייב הוא רק משום שהיה
סבור שודאי יקנה עבורו, **וְאַסְמַכְתָּא לָא קָנְיָא** – כל התחייבות
באופן זה, אינה חלה.
מקשה הגמרא: **וְלֵרַב אַשִׁי**, שסובר שהתחייבות זו היא 'אסמכתא',
מַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתַנַּן במשנה להלן (קד.) שהמקבל שדה מחבירו
באריסות, על מנת לתת לבעל השדה חצי מהתבואה שתעשה
השדה, ולבסוף לא עבד בה אלא הניח אותה כשדה בור, שמים
כמה ראויה השדה לעשות, ונותן לו מזה מחצה, מפני שכך דרך
האריס לכתוב לבעל השדה, כשהוא מתחייב על האריסות, **אִם**
אוֹבִיר וְלֹא אֲעַבְּיד אֲשַׁלֵּם פְּמֵיטְבָא – אם אניח את השדה 'בור' ולא
אעבוד בה, אשלם לפי המיטב שהיתה השדה ראויה לעשות. הרי
שהמתחייב לשלם לחבירו לפי ההפסד שיגרום לו אם לא יעבוד
כפי שהתנו, אין זו אסמכתא והוא חייב לשלם כך, ואם כן הוא הדין
כאן ביון שגרם השליח הפסד למשלח, אין זו אסמכתא. מתרצת
הגמרא: **הָתָם** לענין אריס, אין ההתחייבות נחשבת אסמכתא מפני
שבשעת התנאי היה **בֵּידוֹ** לקיימו, דהיינו לחרוש ולזרוע את
הקרקע, ואם כן סמכה דעתו להתחייב בזה,